

סימן סז

נזק שנגרם למשאבת מים ברכב

חשון תשס"ז

שאלה:

בעל רכב מסר את רכבו לטיפול במוסך בשל תקלה במשאבת המים של מנוע הרכב. בעל המוסך החליף את משאבת המים והחזיר לבעל הרכב את רכבו. כשנסע בעל הרכב ברכבו, עלה חום המנוע וכתוצאה מכך המנוע התקלקל. בבדיקה התברר שהסיבה לעליית חום המנוע ולקלקולו הייתה מפני שמשאבת המים לא תוקנה כראוי. עוד התברר, שעוד בטרם ניזוק המנוע, נדלקה ברכב נורית התראה המורה על מחסור במי קירור, אלא שלטענת בעל הרכב הוא לא התייחס לכך והמשיך לנסוע, מפני שמך על בעל המוסך שאמר לו שהבעיה טופלה ושניתן לנסוע ברכב. בעל הרכב תובע מבעל המוסך שיישא בהוצאות תיקון המנוע.

תשובה:

א. תיקון חוזר של משאבת המים

בעל המוסך חייב לתקן שוב את משאבת המים, או לחלופין – להחזיר את התשלום על התיקון, שכן התברר שהוא לא עשה עבודה טובה.

ב. חובת תיקון המנוע – דינא דגרמי

ביחס לקלקול המנוע, יש לדון האם בעל המוסך נחשב למזיק. התקנת משאבה שאינה תקינה אינה נחשבת מעשה היזק, שכן מראש היא הייתה מקולקלת ואין כאן תוספת היזק למצב הרכב.

אכן יש לדון האם יש לראות את בעל המוסך כמזיק מחמת דבריו לבעל הרכב שהרכב הוא תקין, לחייבו מדינא דגרמי. והנה מצאנו בשו"ע (חו"מ סי' ש"ו ס"ו) שכתב: "המראה דינר לשולחני, ואמר לו: יפה הוא, ונמצא רע, אם בשכר ראהו – חייב לשלם אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד... והוא שיאמר לשולחני: עליך אני סומך, או שהיו הדברים מראים שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים".

מקור הלכה זו הוא המבואר בגמ' ב"ק (דף צט ע"ב), והמדובר הוא שאותו שהראה סמך על דברי השולחני, ומחמת כך נמצא נפסד, כגון שהסכים לקבלו תמורת פירעון חוב מחמת עצת השולחני. ומבואר שם בגמ' (דף ק ע"א) שחויבו בזה הוא מדינא דגרמי. וא"כ לכאורה יש להחיל דין זה על בעל המוסך, מכיוון שבעל הרכב סמך על דבריו שניתן להשתמש ברכב ללא חשש

הפוסקים שאין לחייב אלא כשהיזק בא מיד ובאופן ודאי ("ברי היזק"). לאור זאת, במקרה שלנו יש לפטור את בעל המוסך, שהרי נורית ההתראה המורה על מחסור במי הקירור נדלקה (ומבחינת תפעול נכון של הרכב, במקרים כאלו ההנחיה היא לדומם מיידית את המנוע), אלא שהנהג החליט להתעלם ממנה. אם כך דברי בעל המוסך אינם גורמים באופן ישיר את הנזק. וכעין זה נפסק בשו"ע (חו"מ סי' רל"ב סכ"ב): "הלוקח מקח ונמצא בו מום, ואחר כך אבד או נגנב, הרי הוא ברשות הלוקח, עד שיחזיר המקח למוכר. ואם התלע או נפסד מחמת המום, הרי זה ברשות מוכר, ואם היה לו להודיע למוכר ולא הודיעו, הרי זה ברשות לוקח". לכן נראה שאין כאן חיוב מדינא דגרמי.

ד. גרמא בנויקין

אלא שיש לדון האם בעל המוסך חייב לפצות את בעל הרכב (מפני שיעץ לו עצה גרועה) – כדי לצאת ידי שמים, כדין גרמא בנויקין. מקרה דומה הובא בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' צ"ט) לגבי מי שיעץ לעבד להתגייר על מנת להפקיע ממנו את שעבוד אדונו, ובכך גרם לאדון נזק כספי. לדעת הרשב"א עצה זו נחשב להיזק בגרמא, ולכן אין מחייבים אותו לפצות את האדון. דברי הרשב"א הובאו ברמ"א (חו"מ סי' שפ"ו ס"ג). הרי לפנינו מקרה של היזק בגרמא שנעשה ע"י השאת עצה גרועה שגרמה להפסד ממון. יש נזקי גרמא שעליהם נאמר במפורש

מקלוקל משאבת המים. אם כן, יש לזקוף את קלקול המנוע לחובת בעל המוסך ולחייבו מדינא דגרמי, שהרי בעל המוסך הוא כשולחני שקבל שכר ובעל הרכב סמך על דבריו. ואין לחלק בין שולחני לנידון דידן – שמראה דינר לשולחני המזיק היחיד הוא השולחני, משא"כ כאן הנזק נוצר מחמת נסיעתו של בעל הרכב – שהרי גם לגבי שולחני ההיזק נוצר רק אח"כ, בשעה שהמראה פטר את החייב מחמת דבריו של השולחני, וא"כ גם בנידון דידן אע"פ שהנזק נוצר רק אח"כ מחמת מעשיו של בעל הרכב שנהג בו, יש לחייב את בעל המוסך.

וכך נראה גם ממה שמצאנו בעניין מי שהורה בכשרה שהיא טריפה ועל פי דבריו האכילה השואל לכלבים – שחייב לשלם אם אינו מומחה וחיובו הוא מדינא דגרמי, כמבואר בדברי הראשונים (עיין טוש"ע חו"מ סי' כ"ה ס"ד), ומשמע שאע"פ שהבעלים האכיל את הבשר לכלבים על פי הוראת המורה ואעפ"כ חייב המורה, וכ"נ מדברי הרא"ש (ב"ב פ"ב סי' י"ז) שכתב שנחשב הדבר כאילו המורה עשה את המעשה.

ג. הגדרת גרמי

ישנה מחלוקת בראשונים מה נחשב להיזק המוגדר כ"גרמי" שבי"ד מחייבים עליו, ומה נחשב להיזק ב"גרמא" שחיובו רק כדי לצאת ידי שמים ("גרמא בנויקין פטור"). בספר 'פתחי חושן' (פ"ג סק"ג) כתב שלהלכה נראה מדברי

בעצת בעל המוסך כגרימת נזק בגרמא, ומי שגרם הוא מי שלא שעה לאזהרת נורית ההתראה. לכן נראה שבעל המוסך פטור מלשלם על המנוע ואינו חייב בכך אפילו כדי לצאת ידי שמים.

ה. מסקנה

אין לבעל המוסך חובת תשלום כלפי בעל הרכב. אלא שהיות ורשלנותו גרמה לנזק, יש לו חובה לפייס את חברו, כפי שמובא בהלכות תשובה לרמב"ם (פרק ב') - והאמת והשלום אהבו.

שיש חיוב לפצות את הניזק כדי לצאת ידי שמים, כגון שולח את הבעירה (כמובא בחו"מ סי' תי"ח ס"ז. אך נראה שבמקרה המדובר בעל המוסך פטור מתשלומים לגמרי ואינו חייב אף לצאת ידי שמים, שהרי כבר כתב המאירי (ב"ק דף נו ע"א ד"ה וכן): "אלא שיש מהם שפטור אף בדיני שמים, והוא שאין כוונתו כלל להיזק, כי הוא יודע תעלומות לב".

כמו כן, ייתכן שמכיוון שבעל הרכב היה יכול לראות בנורית הבקרה את חסרון המים ולהפסיק בנסיעה, אין לראות

**"גדול
שימושה
של תורה
יותר
מלימודה"**

**עובדות והנהגות
ממו"ר הרה"ג
הרב
יהושע ישעיה
נובירט
זצ"ל**

